

CONTRIBUCIÓ A L'EPISTOLARI
DE JOSEP CARNER: ROSSEND SERRA
I EL FOLKLORE ALGUERÈS
A LA REVISTA «CATALUNYA» (1903-1905)

El 15 de gener de l'any 1903 va aparèixer a Barcelona el primer exemplar de *Catalunya*. Josep Carner havia d'assolir un relleu indiscutible dins del seu equip de redacció i, tot i que mai no hi figurà de manera explícita com a director, se'ns fa evident, amb el pas del temps, el seu paper de veritable ànima d'aquesta nova «Revista Literària».¹

L'oferta literària, efectivament, consta entre els principals objectius de *Catalunya*. A la «Salutació» amb què la redacció encetava el primer número hi podem llegir:

«La pausa ab que s'escriuen la monografia, la novela, el poema son gayrebé desconeguts en nostras publicacions qu'han de donar literatura á dosis. Aqueixa es la rahó de nostra Revista fascicle»,

a la qual acompanyava el

1. Per a tots els aspectes relatius a la història de la revista, al seu ideari i, sobretot, al caràcter de les relacions que hi mantingué Josep Carner, remetem a l'òptim assaig de Jaume AULET, *Josep Carner i els orígens del Noucentisme* (Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992), pàgs. 125-216, amb una bona bibliografia a les notes 1-7 de les pàgs. 125-126. Vegeu també, del mateix autor, «La revista "Catalunya" (1903-05) i la formació del Noucentisme», *Els Marges*, núm. 30 (I.1984), pàgs. 29-53; i la «Introducció» als *Escrits inèdits i dispersos de Josep Carner (1898-1903)*, II: *Prosa*, a cura de Loreto BUSQUETS (Barcelona: Barcino, 1984), pàgs. 7-33.

«desitj vehementíssim d'aixecar cada vegada mes nostre nivell intel·lectual» [núm. 1 (15-I-1903), pàg. 1].

Dins del concepte de «literatura», la redacció hi va incloure des del primer número el món del folklore. Com que, alhora, la revista anava adreçada, tal com consta a la «Salutació», «á tots els fills del vell regne d'Aragó», no van mancar-hi articles dedicats al folklore de les diverses regions de parla catalana, entre les quals volem ara referir-nos a l'Alguer.

Analitzar les circumstàncies que permeteren a l'alguerès Ramon Clavellet² de col·laborar amb *Catalunya* i, sobretot, avaluar el paper d'intermediari que dugué a terme el folklorista Rossend Serra³ entre Josep Carner i el jove alguerès, seran els principals objectius del nostre article.⁴ Ens hi ajudarà la descripció de deu cartes,⁵ fins ara inèdites, que el poeta adreçà al folklorista entre els anys 1903-1905.⁶

Tot i que *Catalunya* no reserva gaire espai als textos redaccionals, en algunes ocasions la secció dedicada a les «Actualitats» —que hau-

2. Es tracta del pseudònim amb què és conegut Antoni Ciuffo. Per a l'estudi de la seva vida i obra, vegeu fonamentalment Antoni NUGHES, *Ramon Clavellet (pàgines de literatura alguerès)* (L'Alguer: 1991).

3. Per a la seva semblança biobibliogràfica, vegeu la «Nota biogràfica», a cura de Sara LLORENS DE SERRA, inclosa dins *Alguns escrits del professor Rosend Serra y Pagès. Coleccionats y publicats a honor del Mestre per les seves dexebls en ocasió del Cinquantenari del seu Professorat (1875-1925)* (Barcelona: 1926), pàgs. vii-xxxii.

4. D'una manera menys sistemàtica ja ens havíem interessat per aquests aspectes al nostre estudi *L'epistolari alguerès de Rossend Serra* (L'Alguer: La Celere, 1996).

5. Vegeu-ne la transcripció al nostre Apèndix. Les cartes són custodiades a l'Arxiu Històric de Barcelona, «Documentació personal, Fons Serra Pagès, Epistolari II, Folkloristes», llig. 4 (plec 6), llig. 7 (plec 9). Pel que fa a les cartes de Josep Carner conservades al llig. 53, vegeu la nota següent.

6. Com a complement de les nostres, cal tenir en compte les trenta-dues cartes transcrits dins Jaume MEDINA - Manuel ROVIRA, «Cartes de Josep Carner a Rossend Serra i Pagès», *Reduccions*, núms. 29-30 (II-VI.1986), pàgs. 49-76, posteriorment recollides a l'*Epistolari de Josep Carner*, a cura d'Albert MANENT i Jaume MEDINA (Barcelona: Curial, 1994), 321-347. Pel que fa a aquest estudi, vegeu Jaume AULET, «Uns quants epistolaris publicats recentment: comentari i reflexió», *Els Marges*, núm. 57 (XII.1996), pàgs. 83-95; i Albert MANENT, «L'epistolari carnerià», dins *Carneriana. Josep Carner, vint-i-cinc anys després*, a cura de Jaume SUBIRANA (Barcelona: 1995), 93-97. MEDINA-ROVIRA, a la introducció a les «Cartes de Josep Carner» cit., 50, assenyalen la possibilitat que les lletres de R. Serra adreçades a Carner es trobin a l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya.

riem d'atribuir a J. Carner— adreça el seu interès envers activitats de recerca folklòrica que donen lloc a fragments de caràcter teòric. En aquest sentit, el número més ric de notícies correspon al 30 d'abril de 1903, quan la secció dedicà dos paràgrafs als temes intitulats «Feminisme» i «Rondallas». En el primer s'hi donava la notícia que Maria Baldó, «deixebda de nostre bon amich R. Serra y Pagés que tan enredera ha deixat aquell folk-lore en broma que's feya a Catalunya», havia pronunciat a l'Acadèmia Taquigràfica una conferència relativa al «Jochs de l'infantesa».

«No es la dona —es demanava el redactor—, sacerdotessa del Folk-lore, la mes apropiada colectora de las paraulas y prácticas tradicionals [...]? Procurarém —continuuava— publicar el trevall a que'ns referim, per encoratjar a l'imitació a nostras discretas y somrisentas llegidoras; fer Folk-lore es com plegar roba blanca, com fer dissabte; una cosa alegre, sana, lluminosa, que penetra dolsament al fons del cor com un rajolí de llum per una escltxa» [núm. 8 (30-IV-1903), pàg. 373].

La conferència va ser efectivament publicada pocs mesos després.⁷ L'autora hi reivindicava els noms dels pioners del folklorisme a Catalunya, tot conduint fins als temps presents els beneficis de llur exemple a través de la definició que el seu mestre, Rossend Serra, feia de la ciència:

«El Folk-lore es la tradició d'un poble y l'estudiar aquell, es fer reviure l'ànima d'aquet» [núm. 13 (15-VII-1903), pàg. 17].

El tema de l'ànima del poble és recurrent a les pàgines de *Catalunya*. En un discurs adreçat als intèrprets de música tradicional mallorquina,⁸ Antoni Rubió i Lluch havia recordat:

«Vostra missió es molt alta y molt trascendental. Li tornau al poble la consciencia de si mateix, perque en la veu d'un poble batega sempre un ánima nacional» [núm. 12 (30-VI-1903), pàg. 533].

7. Maria BALDÓ, «Folk-lore. Jochs de la infantesa», núm. 13 (15-VII-1903), pàgs. 17-29.

8. «Discurs llegit en la Capella de Manacor», núm. 12 (30-VI-1903), pàgs. 529-533.

No cal dir que aquesta «ànima nacional» coincideix amb la dels territoris de parla catalana. La «literatura espontània», tan necessària, segons paraules d'un dels redactors de la revista, Joan Alzina i Melis, com la «literatura d'estudi», corre a càrrec dels «petits», dels «humils artistes [que] retratan fidelíssimament lo geni y especial fesomia de la terra que'ls nodreix», tot defugint l'«amor suicida a lo de fora-casa».⁹ Joan Alzina recorre a una eloqüent citació de Torras i Bages a l'hora de definir el seu punt de vista:

«A tots los pobles, desmoralisació pública y social, que porta la degeneració y la mort del pays, los ha vingut de fora [...]. La perdua de les costums indígenes y la adopció de les extrangeres senyala les darrerries d'una raça» [núm. 13 (15-VII-1903), pàg. 7].

Doncs bé. Gràcies a les col·laboracions de l'alguerès Ramon Clavellet (un intel·lectual que no podia ser considerat «de fora-casa») va aconseguir-se idealment, a les pàgines de *Catalunya*, aquesta unitat espiritual dels Països Catalans.¹⁰ La pobresa de les relacions amb l'Alguer d'aquells anys, però, no va permetre la fluïdesa de les col·laboracions literàries amb l'entusiasta associació «La Palmavera», que començava a articular-se a la ciutat sardocatalana. L'illa de Mallorca representava, en aquest sentit, el punt de trobada d'aquells «fills del vell regne d'Aragó» que de feia poc havien estat saludats per la redacció.

Amb gran fidelitat, Rossend Serra, un dels folkloristes més eminents del període, el qual a partir del 1902 coincidí amb Josep Carner a l'Ateneu Barcelonès, va col·laborar amb la revista al llarg dels seus dos anys i mig de vida.¹¹ Contra allò que ens podríem esperar, però,

9. JOAN ALZINA I MELIS, «Discurs pronunciat en la vetlada de la Capella de Binisalem», núm. 13 (15-VII-1903), pàgs. 5-7. Segons un vers de «La cansó de l'Alzina y Melis», de Josep Carner, al poeta mallorquí «una rondalla'l pasma», núm. 18 (30-IX-1903), pàg. 286. L'any 1905 *Catalunya* li publicarà encara un fragment d'una conferència sobre la rondalla com a forma d'expressió artística [30-IV-1905, pàgs. 52-53].

10. Pel que fa a aquest aspecte, vegeu AULET, *Josep Carner i els orígens del Noucentisme*, cit., 149, on l'autor assenyala que, a les pàgines de *Catalunya*, destaca «la consciència de Països Catalans, tot i no utilitzar el terme».

11. Rossend Serra, vint anys més gran que Carner, era soci de l'Ateneu des del 1898. A l'epistolari de Carner ja es parla de *Catalunya* el 30 de setembre de 1902, data

li foren publicats fonamentalment textos de creació,¹² ben bé com si l'autor s'allunyés volgudament del clixé en el qual hom el classificava. D'aquesta manera, les pàgines de *Catalunya* acolliren, des del primer número, tres contes seus,¹³ a més d'una poesia («Mira'm») i «Un apòlech»,¹⁴ apareguts al penúltim fascicle, amb una part del qual precisament se li retia homenatge. Entremig, havien vist també la llum un article relatiu a «Las llengües novo-llatinas»,¹⁵ una nota necrològica¹⁶ i el seu únic treball de caràcter folklòric: «Preguntant pe'l Comte Arnau».¹⁷

De fet, la recerca de caràcter folklòric va córrer a càrrec fonamentalment de Valeri Serra i Boldú, que féu a mans de la redacció articles sobre «Pràctiques religioses per demanar salut», «Cansons de pandero», «Cansons de pagés», «Tradicions» i «Cansóns de collir aulives», etc.¹⁸ A més del mestre, una llarga fila de joves folklòristes van publicar a la revista els resultats de llurs recerques.

Quin va ser, doncs, el punt de confluència entre Carner i Rossend Serra a *Catalunya*? Ens ho aclareix el breu epistolari de Josep Carner, aparentment tan eixut, en el qual, però, es palesa la tenacitat del poeta a l'hora de demanar materials relatius al folklore a aquell «pou pro-

---

en què es preparava la primera col·laboració del folklòrista (MEDINA-ROVIRA, «Cartes de Josep Carner», cit., carta 5).

12. Carner, el 2 de gener de 1903, li havia enviat el prospecte de la revista, tot considerant-lo subscriptor. Alhora, li demanava: «M'hauria de fer un favor: escriure un article de fondo! —el del 2º número. Parli de folklore» (MEDINA-ROVIRA, «Cartes de Josep Carner», cit., carta 7). Aquest article no va veure mai la llum a *Catalunya*.

13. «Un meteoro de bona societat», núm. 1 (15-I-1903), pàgs. 6-9; «Las balansas d'En Biel», núm. 8 (30-IV-1903), pàgs. 349-356; i «Idili» (III-1904), pàgs. 35-40.

14. «Un apòlech» [15-V-1905, pàgs. 45-47].

15. «Las llengües novo-llatinas» [núm. 15 (15-VIII-1903), pàgs. 98-102].

16. «Perpetuina», núm. 16 (30-VIII-1903), pàgs. 182-183, dedicada a la seva deixbla Maria de les Mercès d'Arteaga i Santos, que firmà les seves col·laboracions amb *Catalunya* amb el pseudònim de M. Mercè d'Arsan.

17. «Preguntant pe'l Comte Arnau» (II-1904), pàgs. 13-20. Precedentment, ja s'havia donat notícia del seu interès per aquest personatge mític, tot comparant el folklòrista amb S. Pitarrà, A. de Pagès de Puig i Joan Maragall [«Diferentas maneres de cercar al Comte Arnau», núm. 20 (30-X-1903), pàg. 377].

18. «Pràctiques religioses per demanar salut», núm. 4 (28-II-1903), pàgs. 160-164; «Cansons de pandero», núm. 18 (30-IX-1903), pàgs. 261-278; núm. 21 (15-XI-1903), pàgs. 487-497; «Cansons de pagés» (I-1904), pàgs. 82-88; «Tradicions» i «Cansóns de collir aulives» (II-1904), pàgs. 48-52, 76-83.

fond» cap al qual ell, «home assedegat», «porta la galleda» (carta 5). «Jo —reconeix Carner— sempre pidolo», perquè «vostè sap tots els caus de Folk-lore [i] pot indicarme colectors intel·ligents» (carta 4). Vet aquí allò que, més enllà dels seus treballs literaris, esperava de Rossend Serra el nostre poeta: que fes d'intermediari entre la revista i la nova generació de folkloristes catalans.

Sara Llorens i Carreras,¹⁹ Cels Gomis, Adelaida Ferré, Joana Vidal i la «intrèpida folklorista de Llofriu» Maria de la Gràcia Bassa són els recercadors que Rossend Serra va posar en contacte amb Josep Carner i que aquest darrer esmenta a les seves cartes, tot comentant llurs originals, corregint-los o bé restituint-los a l'intermediari.

A més de demanar-li «lo mes aviat possible el Folklore de Llofriu que tan amablement m'oferí», «mes oracions» (cartes 7, 5) i altres materials i petits favors, Josep Carner reclama a les cartes adreçades al folklorista «la rondalla o rondalles que li vaig demanar» (carta 7). De fet, un dels principals interessos de R. Serra dins del món del folklore era la rondallística. A la sessió inaugural del Centre Excursionista del 1902 havia pronunciat un discurs sobre *Novel·lística popular*²⁰ gràcies al qual sabem que per a ell «les rondalles són l'essencial del folklore», «lo més interessant de la literatura oral popular». Pot ser útil comparar el to d'aquestes afirmacions amb el del paràgraf amb què *Catalunya*, a l'article intítulat «Rondalles» que hem esmentat més amunt, presentava una nova secció que havia de córrer a càrrec de Josep Pijoan:²¹

«Comensém avuy ab *El Batisme al Infern* una serie de rondalles populars, recullidas per un bon amich nostre, y esquisit poeta. La rondalla es quel-

19. Vegeu, d'aquesta autora, el *Petit aplech d'exemples morals [...], ab una noticia preliminar d'en Rossend Serra y Pagès* (Barcelona: J. Giró, 1906).

20. *Novel·lística popular. Discurs presidencial llegit en la sessió inaugural del any 1902* (Barcelona: L'Avenç, 1902) [= «Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya», núms. 88-89].

21. Amb el pseudònim LA SENYORA PEPA firmà les següents rondalles populars: «El Batisme al infern» (núm. 8, pàgs. 361-363), «Las flors de la boca» (núm. 11, pàgs. 509-512), «El Metje» (núm. 12, pàgs. 551-554), «El cel cau» (núm. 15, pàgs. 80-83) i «Els tres fadrins» (núm. 19, pàgs. 316-318). Pel que fa a l'atribució del pseudònim a Josep Pijoan, veg. Enric JARDÍ, *Tres diguem-ne desarrelats* (Barcelona: Selecta, 1966).

com trascendental, d'alta filosofia, més important que moltes coses serias, prácticas y formals. Ben mirat, aquells ulls extraordinàriament oberts ab que els infants escoltan el següitori de maravellas de la rondalla, aquell esborrat y llunyà "Una vegada era un Rey", aquella veu amorosa de dona que conta coses enlluhernadoras, tenen quelcom d'inefable; son com la flor que s'guarda entre las planas grogas, arrugadas, ressecas d'aqueix in-foli tan pesant —del llibre de la vida— jegut en un faristol corcat y som-nolent» [núm. 8 (30-IV-1903), pàg. 373].

Josep Carner va adreçar-se al folklorista —«qui sap las grans maravellas, això es, lo que s'conta y lo que s'cantà» (carta 5)—, quan preparava un fascicle monogràfic:

«El número de Febrer del *Catalunya* —li escrivia— va dedicat al Folklore. Es clar que vostè no hi pot faltar! M'agradaria que en dit número s'hi donguessin notes d'una certa originalitat [...]. Per are tinch una rondalla mallorquina, oracions y cosa de quitxalla. D'oracions m'agradaria donar-ne forces. Espero ab "loco afan" la resposta de vostè» (carta 4).

«Notes d'una certa originalitat», li demanava. Efectivament, al número de febrer de 1904 van ser-hi publicats, entre altres col·laboracions que hem assenyalat de passada, dos articles de Ramon Clavellet sobre «Supersticions» i «Festas del Alguer».²²

Clavellet havia firmat l'any 1901 la primera carta que Rossend Serra havia de rebre d'un dels membres de «La Palmavera», una associació cultural que havia nascut entorn de l'ancià Josep Frank, ànima de la Renaixença algeresa.²³ El jove es limitava a demanar al seu interlocutor l'últim exemplar del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Pocs mesos més tard, R. Serra ja rebia un article sobre la «Literatura popular del Alguer». Probablement com a conseqüència d'aquest impulsu interès, el gener del 1902 Ramon Clavellet, rere proposta de R. Serra, llavors vicepresident de l'entitat, era nomenat soci delegat del Centre Excursionista a l'Alguer.²⁴

22. «Supersticions» i «Festas del Alguer» (II.1904), pàgs. 124-125, 132-136.

23. Vam tractar aquest tema dins «Quatre lletres inèdites de Ramon Clavellet», *L'Alguer*, VI, núm. 33 (març-abril 1994), pàgs. 11-14.

24. *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, XII, núm. 87 (IV-1902), pàg. 105: «Socis entrats durant el primer trimestre de 1902».

La relació entre el català i l'alguerès es consolidava. Tal com consta al *Butlletí* del CEC, el 31 de gener d'aquell any als locals de l'associació

«varen esser escoltades ab atenció unes curioses notes folklòriques d'Alguer, que donà a conèixer el Sr. Serra, les quals foren enviades pel nostre delegat D. Ramon Clavellet» [XII, núm. 85 (II-1902), pàg. 64].

Es tracta, naturalment, de l'article que R. Serra acabava de rebre i que, alhora, havia de ser publicat al *Butlletí* amb el títol de «Notes folk-lòriques. Literatura popular de l'Alguer».²⁵ A la carta que acompanyava el seu estudi, R. Clavellet ja advertia que

«no és, però, aqueix un treball completo. Més tart li enviaré rondallas, cansons, llegendas, supersticions, usos y costums de'queix pahís, que ara estich recollint».²⁶

Efectivament, abans del 30 de maig de 1902, en què va ser llegit als locals del Centre Excursionista,²⁷ R. Clavellet ja feia arribar al seu amic un manuscrit de 84 pàgines intítulat «Lo folk-lore alguerès»,²⁸ acompanyat de «Quatre paraules» firmades el febrer del 1902, on podem llegir:

«Altra volta havíam donat compte al Centre Excursionista de Catalunya de que, a l'Alguer, per iniciativa de un grupo de joves entusiastas per tot lo que se refereixi a n'aquesta antiga terra catalana, s'anava formant una petita associació catalanista que, entre los altro[s] còmputos, comptava també aquell de recullir tot lo que a l'Alguer se conserva en matèria de "Folk-lore" [...]. No és aquest un estudi completo a damunt del "Folk-lore alguerès". Són apuntes escrits així a la bona y sense presumpció de ninguna manera. Per

25. «Notes folk-lòriques. Literatura popular de l'Alguer», XII, núm. 87 (IV-1902), pàgs. 50-59.

26. ARMANGUÉ, *L'epistolari alguerès de Rossend Serra*, cit., text 15.

27. *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 89 (VI-1902), pàg. 185: «Se llegí l'interessantíssima Memoria sobre'l "Folklore alguerès", que ha enviat el soci delegat a l'Alguer, l'entusiasta catalanista en Ramon Clavellet. En ella s'ocupa de les llegendes populars, estudis sobre'l poble alguerès, sobre'ls naixements, casaments y defuncions, festes diverses durant l'any, romiatges, supersticions, jòchs de noys, un apèndix de cants populars y una rondalla. Difícil se fa per sa extensió donar-ne una explicació complerta».

28. L'original és conservat a l'Arxiu Històric de Barcelona, «Documentació personal. Fons R. Serra Pagès. Folklore V. Epíleg 3», sèrie 62, carpeta 18.

això nosaltros [...] és de segur que vengarem excusats si en l'escriure no havem cercat de triar las paraulas, los conceptes, las flors de l'estil.
[...] Aquest treball, en fi, si falta de un valor pròpiament literari, no deixa però de reflectir fedelment lo caràcter del nostro pahís. Aquest és l'únic mèrit qu'ell pot vantar. Nosaltros l'entreguem al Centre tal com és, ama l'esperansa que, per modest que sia, 'l tenguí agraht. Lo que haurà llargament recompensat los nostros juvenils esforsos».²⁹

Pocs mesos després de tot això, R. Clavellet ja advertia R. Serra que

«nos sém posats en relació ama Joseph Carner, hu dels redactors de la nova revista "Catalunya" que ha comensat a sortir lo 16 de Janer passat. Nos ha respost agrahtintnos de tot cor los nostros treballs. En lo n° 2 d'aquesta revista veurà la llum una nostra poesia intitulada Cant de Patria» (5-II-1903).

En efecte, gràcies a la intercessió de Rossend Serra («Los versos que recibirà insieme an aquesta lletra —li havia escrit—, si creu los entregarà a la revista de què li he parlat»), el poeta alguerès va publicar a *Catalunya* no tan sols el seu «Cant de Patria»,³⁰ sinó també altres quatre textos,³¹ a més dels relatius a les «Supersticions» i les «Festas del Alguer».

Aquests dos articles naixien de l'estudi de Clavellet sobre el «Folk-lore alguerès». Responent a la crida del seu col·lega, Rossend Serra l'havia fet arribar a J. Carner, el qual, després de fer-ne una selecció, decidí de publicar els capítols dedicats a les «Supersticions»,

29. Veg. la transcripció íntegra d'aquestes «Quatre paraules de l'autor» dins Ramon CLAVELLET - Antoni USERI, *Rondalles i cançons populars*, a cura de Joan ARMANGUÉ (L'Alguer: La Celere, 1996).

30. «Cant de Patria», núm. 2 (30-I-1903), pàg. 75. Es tracta del famós «Imno Alguerés» musicat per Joan Pais que comença: «De la banda de Ponent / hi ha una terra llunya, llunya», posteriorment inclòs al recull de R. CLAVELLET, *La conquesta de Sardenya* (Sàsser: Tip. Armonia Sarda, 1906), pàg. 8 (hi ha una reproducció anastàtica de l'opuscle dins NUGHES: *Ramon Clavellet*, cit., 79-102). En aquesta versió definitiva, «Cants de patria» serà el títol de tota la primera part del recull.

31. «La cançó del Txapador», núm. 5 (15-III-1903), pàgs. 203-204; «Cant de primavera», «Vallvert», núm. 8 (30-IV-1903), pàgs. 357-360; i «Lo padri», núm. 10 (30-V-1903), pàgs. 460-462. Els dos primers textos foren posteriorment recollits a *La conquesta de Sardenya*, amb els títols de «Lo txapador» i «Amor y Primavera» (pàgs. 11, 16). Vam transcriure tots aquests textos dins el nostre article «Ramon Clavellet i la revista "Catalunya"», *L'Alguer*, VIII, núm. 45 (III/IV-1996), pàgs. 9-16.

el «Carraixal», la «Setmana Santa», la «Passió», «Lo cavall de la mort» i «Nadal», amb una versió del «Jorn del judici». L'original del manuscrit de R. Clavellet, en acabat, tornà en poder de R. Serra, que religiosament el custodià al seu arxiu, amb altres materials relatius al folklore i al despertar cultural de l'Alguer.³²

L'intermediari entre Carner i Clavellet, però, no havia estat Ros-send Serra sinó Joan Maragall. Així es dedueix, si més no, de la carta que l'11 de febrer de 1903 Carner adreçà al folklorista, gràcies a la qual assistim a una ulterior mostra de cinisme per part del gran poeta, que alhora endevinà la trista fi que, sis anys més tard, havia de fer el jove alguerès:

«Poso a la cartera la poesia del Sr. Ciuffo —y ara sí que reconech que s'conserva encara l'influencia catalana al Alguer. La poesia de dit Sr. Ciuffo qu'aparegué a *Catalunya* me la dongué'n Maragall; jo vaig escriure a dit Ciuffo, y com que'n Ciuffo no va contestar, creguérem que s'hauria mort y no enviárem cap exemplar de *Catalunya* al Sr. Ciuffo. Com se veu que no te ni mitja lira per comprar sellos, espero que prompte l'veurém venent santi-de-guixi o ab la marmota a tall de savoyá. Pobre Ciuffo!»³³

Res més no sabem sobre la relació entre Carner i l'entusiasta alguerès, que així i tot continuà en contacte amb el seu amic, tal com aquest darrer ens fa saber quan, el 12 de juny de 1903, des de Madrid, assegura als redactors de *Catalunya* que «he rebut cartas de l'im-pertèrrit Clavellet».³⁴ No cal dir, per tant, que futures recerques d'ar-xiu, a més d'una revisió acurada del fons Rossend Serra i Pagès, en-cara poden dur-nos a noves descobertes que facin llum sobre alguns dels punts que representen l'objecte del nostre interès: el lloc que ocupa l'Alguer dins la cultura catalana, el lloc que ocupa Catalunya dins el despertar cultural de l'Alguer.

JOAN ARMANGUÉ I HERRERO
(Universitat de Càller)

32. Vint anys més tard, Antoni Maria Alcover va publicar l'estudi de R. Clavellet al *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, XIII, núm. 5 (V-VIII-1924), pàgs. 257-272, que pot ser consultat dins NUGHES: *Ramon Clavellet*, cit., pàgs. 164-185.

33. Cit. MEDINA-ROVIRA, «Cartes de Josep Carner», cit., carta 11.

34. Cit. AULET, *Josep Carner i els orígens del Noucentisme*, cit., pàg. 213.

APÈNDIX

[Deu cartes de Josep Carner a Rossend Serra i Pagès. Arxiu Històric de Barcelona, «Documentació personal, Fons Serra Pagès, Epistolari II, Folkloristes», llig. 4 (plec 6), llig. 7 (plec 9). Totes les cartes són escrites damunt paper timbrat («Ateneo Barcelonés»). Transcrivim els textos sense aplicar-los cap mena de manipulació ortogràfica. En dues ocasions separem les paraules segons les normes vigents («a part», «per a»); desenvolupem fórmules i mots abreujats tot recorrent al caràcter cursiu; utilitzem les cometes en transcriure expressions emfàtiques, subratllades a l'original.]

— 1 —

7 agost [1903]

Benvolgut amich.

Ah! No m'vaig recordar de dirli. A vosté l'«adherím» també a lo d'en Maragall,³⁵ veritat?

De Folk-lore, En Valeri [Serra i Boldú] m'enviará *Cansons de Pandero*,³⁶ mes *Catalunya* te XLVIII planes y jo necessito el Danubi y el Ganges!

J. Carner

— 2 —

27 octubre [1903]

Benvolgut amich: el llibre dels *Jocs Florals* m'el «deixí» demunt d'una cadira de la Biblioteca, y com que duya el seu nom demunt «creguí» que li haurian entregat. Mes savent finalment qu'estava en poder d'En [Domènec] Martí el vaig passar al poder dels porters, els quals suposo que ja li haurán entregat.

Moltes gracies per l'hermosa rondalla, y fassim també el favor de trametre las a la intel·ligenta enamorada del seu homónim.³⁷

Sempre seu aff.,

J. Carner

35. A partir del juliol de 1903, *Catalunya* va endegar un «Homenatge a En Joan Maragall» amb el qual es pretenia de recollir en volum la seva obra apareguda al *Diario de Barcelona*. Amb aquest fi, hom organitzà una reunió amb la premsa, que havia de dur-se a terme als locals del Centre Excursionista de Catalunya durant el mes de setembre [núm. 14 (30-VII-1903), pàg. 54; núm. 15 (15-VIII-1903), pàg. 135; núm. 17 (15-IX-1903), pàg. 217].

36. Valeri SERRA i BOLDÚ, «Cansons de Pandero», núm. 18 (30-IX-1903), pàgs. 261-278; núm. 21 (15-XI-1903), pàgs. 487-497.

37. Carner es refereix probablement a Sara Llorens i Carreres —llavors promesa amb Manuel Serra i Moret—, que col·laborà amb el número de novembre de *Catalu-*

— 3 —

27 Novembre [1903]

Benvolgut amich:

Voldria ferme el favor de dirme que diables se va acordar en la memorable reunió del Homenatge a N'En Maragall?

L'Escala diu una cosa y en Botet un'altra, però com tots dos coincideixen en dir que *vostè* hi prengué part molt activa, siguin l'àrbitre.

En el número de *Catalunya* del 30 vá la *Santa Lena*.³⁸

Me podria anotar les modificacions que hi ha d'haver en *El Tramvia Electric*?³⁹

Sempre seu aff.,

J. Carner

— 4 —

[Gener de 1904]

Sr. D. Rossend Serra

Déu lo guard.

El número de Febrer del *Catalunya*, que ja está componentse, va dedicat al Folk-lore. Es clar que *vostè* no hi pot faltar! M'agradaria que en dit número s'hi donguessin notes d'una certa originalitat, y *vostè* que sap tots els caus de Folk-lore, pot indicarme colectors intel·ligents. Per are tinc una rondalla mallorquina,⁴⁰ oracions y cosa de quitxalla.⁴¹ D'oracions m'agradaria donarne forces.⁴² Espero ab «loco afan» la resposta de *vostè*.

Les notes publicades al Butlletí del Centre Excursionista de les interessantis-

nya. Vegeu la referència que s'hi fa a la carta que publiquem amb el núm. 3. En altres ocasions, però, «el seu homònim» serà Valeri Serra i Boldú (MEDINA-ROVIRA, «Cartes de Josep Carner», cit., carta 10).

38. Sara LLORENS I CARRERAS, «Llegenda de Santa Lena», núm. 22 (30-XI-1903), pàgs. 459-463. Es tracta d'un text, «copiat de viva veu de M. B. d'Olot», que reprèn el tema popular de «La filla del rei d'Hongria».

39. Aquest text no va veure la llum a la revista. El 19 d'abril de 1904, probablement després d'una reclamació per part de l'autor, Carner va haver de reconèixer que n'havia extraviat l'original: «Cercaré *El Tramvia Electric* però no sè ahont para, si bé tinc la certesa de guardarlo. De manera que no s'estranyi si no li envio desseguida» (MEDINA-ROVIRA, «Cartes de Josep Carner», cit., carta 31).

40. Miquel GAIÀ I BAUZÀ, «Els dos estels d'or. Rondalla popular» (II-1904), pàgs. 32-41.

41. Valeri SERRA I BOLDÚ: «Cançons de brés», «Jochs de nenes»; R. MASÓ I VALENTÍ, «Folk-lore infantil recullit a Girona».

42. Efectivament, al número de febrer de 1904 van ser-hi publicats tres reculls d'«Oracions», tramesos «per la nena Dolors Serra», Francesc PUJOLS i Joan ALZINA I MELIS [II-1904, pàgs. 21-31, 42-47, 84], que trameté també unes «Cansons de Nadal» (pàgs. 57-60).

simes conferències de *vostè* sobre el Comte Arnau, van a la secció «Informació» del *número* de Janer del *Catalunya*.

Seu aff.,

J. Carner

— 5 —

Dilluns de Carnaval de 1904

Sr. D. Rossend Serra

Benvolgut amich: Déu lo guard.

MD gracias per las sevas bondats: el seu article⁴³ es molt hermós y m'ha interessat de debó, las notas folklóricas molt curiosas.

Que si li haig de demanar alguna cosa mes? Jo sempre pidolo. Vostè es un pou profund, y jo soch l'home assedegat que hi porta la galleda. Donchs, si *vostè* pot donarme mes rondallas y oracions, li agrahiré MD vegadas mes.

Li tornaré religiosament els originals.

Oh *vostè*, qui sap las grans maravellas, això es, lo que s'conta y lo que s'canta, síguim propici, y els bons angels farán frescor d'alas demunt del seu camí.

Seu aff.,

Joseph Carner

— 6 —

26 Febrer [1904]

Al Sr. D. Rossend Serra

Déu lo guard. En Cels Gomis m'escriu que la Passió de S. Esteve de Bas⁴⁴ la va llegir al Centre Excursionista y (diu en Cels Gomis) «allí deu esser encara, puig no he recullit may los originals entregats». Diu també qu'ell agrahiria molt que s'publiqués la Passió a *Catalunya*.

¡¡Ja ho veu!!

Gracies per lo del Centre, y per tot, per tot!

Seu aff.,

Joseph Carner

— 7 —

[ant. 16 de gener de 1905]

Benvolgut amich: li prego que m'dexi al Ateneu lo mes aviat possible el Folklore de Llofríu⁴⁵ que tan amablement m'oferí.

43. Carner deu referir-se al treball de R. SERRA, «Preguntant pe'l Comte Arnau» (II.1904), pàgs. 13-20.

44. Cels GOMIS, «Un dijous Sant a St. Esteve de Bas» (II-1904), pàgs. 67-75.

45. Maria de la Gràcia BASSA, «Folk-lore de Llofríu» (30-I-1905), pàgs. 31-36; (28-II-1905), pàgs. 48-56.

Pensi en fer la rondalla o rondalles que li vaig demanar.
Seu aff. el puntual,

Joseph Carner

— 8 —

16 janer [1905]

Al Sr. D. R. Serra y Pagès

Déu lo guard. Quan me donan la seva lletra, jo anava a escriureli per demanarli el nom de la pulcella qui resulta dirse J. V. y T.⁴⁶ Si no li sab greu, les aprofitaré totes. N'hi ha una de divina: aquella qui fa recordar el Barba Blava.

He notat que hi ha algun mot en les rondalles d'Adelaida Ferré,⁴⁷ o en les de Joana Vidal (no recordo bé) qu'és molt «culte», per exemple «recompensa». Me permet substituhirlo? Me sembla que faria mal efecte. En quan a l'ingenuïtat y la vivesa de la narració, totes les rondalles están admirables.

Vosté me dongué les quartilles 1 y 2 de la rondalla [sic] de *Les fandilles de musselina*, y la 1, 4, 5 y 6 de *La flor de Gerican*.⁴⁸ Li retorno aqueuxes darreres, y espero de la seva amabilitat que m'dexará l'acabament de la *Musselina*.

Avuy y demá a *Catalunya* tenen molta feyna ab l'exida del número y envíos de prospectes, però dema passat sens falta, si Deu vol, li enviaré els *Catalunya* per a Mata.

Seu aff. y molt agrahit,

Joseph Carner

— 9 —

[post. 16 de gener de 1905]

Benvolgut amich:

Els numeros de M. de la Gracia Bassa se li enviaren, com jo li havia promès a vostè.

Li torno alguns originals, ja compostos y a punt de publicarse. Me quedan dues rondalles de Joana Vidal qu'aniràn *si Déu vol* en el número del 15 de mars.⁴⁹

Tindria inconvenient en que li publiquessim la parabola que m'dongué dar-

46. Joana VIDAL I TARRAGÓ, autora de quatre rondalles aparegudes a *Catalunya* els mesos de febrer i març de 1905. Un dels personatges de la primera, «El Gegant y la Marieta», efectivament recorda Barba Blava [15-II-1905, pàgs. 35-37].

47. «Aventures d'un home pobre», «La Ventafochs» (15-II-1905), pàgs. 29-34. Vegeu una referència a aquesta folklorista dins MEDINA-ROVIRA, «Cartes de Josep Carner», cit., carta 12.

48. Es tracta de les dues primeres rondalles de Maria de la Gràcia BASSA relatives al «Folk-lore de Llofríu» (30-I-1903), pàgs. 31-36.

49. «L'Hostaler lladre» i «El mon ja fina» (15-III-1905), pàgs. 29-35.

rerament pel Llibre de les Escolas?⁵⁰ L'editor no hi posarà cap mena d'obstacle.

Sempre seu, aff.

Joseph Carner

P.S. Ja li vaig dir —me sembla— que no publicaria la rondalla adjunta d'A. Ferré per esser una variant mes breu y menys intensa d'un'altra rondalla ja publicada de l'intrèpida folklorista de Llofriu [Maria de la Gràcia Bassa].

— 10 —

Amich Serra:

Grans mercès! Grans mercès! Grans mercès!

Es curiós el cas psicològic de vostè: un maliciós donant *Folk-lore*, axò es, ingenuitat.

Joseph Carner

50. Probablement es tracta del text que aparegué amb el títol «Un apòlech» (15-V-1905), pàg. 47.

